

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 89 1 Rs 033269 22 Rev 2
Banjaluka: 22.9.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanja Bundalo, predsjednica vijeća, Senad Tica i Gorjana Popadić, član vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice L.Č. iz P., koju zastupa punomoćnik Z.J., advokat iz P., protiv tužene JZU B.I.S., I.S., koju zastupa punomoćnik Z. A.-B., advokat iz S., radi uplate doprinosa, vrijednost spora 33.480,50 KM, odlučujući o reviziji tužiteljice izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 89 1 Rs 033269 19 Rsž 2 od 18.6.2019. godine, na sjednici održanoj 22.9.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se usvaja, presuda Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 89 1 Rs 033269 19 Rsž 2 od 18.6.2019. godine preinačava, tako što se žalba tužene odbija i presuda Osnovnog suda u Sokocu-Odjeljenje u Istočnom Sarajevu broj 89 1 Rs 033269 15 Rs od 4.4.2018. godine, potvrđuje.

Obavezuje se tužena da tužiteljici na ime naknade troškova revizionog postupka isplati iznos od 900,00 KM.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Sokocu-Odjeljenje u Istočnom Sarajevu broj 89 1 Rs 033269 15 Rs od 4.4.2018. godine, obavezana je tužena da na ime i u korist tužiteljice uplati na račun Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Republike Srpske, Filijale u I.S. - P., doprinose za penzijsko - invalidsko osiguranje, i to: iznos od 8.701,36 KM za period od 1.1.2011. godine do 31.12.2011. godine, iznos od 8.672,27 KM za period od 1.1.2012. godine do 31.12.2012. godine, iznos od 9.436,67 KM za period od 1.1.2013. godine do 31.12.2013. godine i iznos od 6.638,20 KM za period od 1.1.2014. godine do 31.12.2014. godine, tj. ukupno iznos od 33.448,50 KM, te da joj na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 5.310,00 KM, sve u roku od 15 dana počev od prvog narednog dana po dostavljanju presude.

Presudom Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 89 1 Rs 033269 19 Rsž 2 od 18.6.2019. godine, djelimično je usvojena žalba tužene i prvostepena presuda ukinuta u dijelu u kom je usvojen zahtjev tužiteljice za uplatu doprinosa za penzijsko - invalidsko osiguranje, i to: iznos od 8.701,36 KM za period od 1.1.2011. godine do 31.12.2011. godine, iznos od 8.672,27 KM za period od 1.1.2012. godine do 31.12.2012. godine, iznos od 9.436,67 KM za period od 1.1.2013. godine do

31.12.2013. godine i iznos od 4.674,15 KM za period od 1.1.2014. godine do 31.7.2014. godine (ukupni iznos od 31.484,45 KM), te u tom dijelu tužba odbačena kao neblagovremena.

U preostalom dijelu je žalba tužene odbijena i prvostepena presuda potvrđena (za iznos od 2.000,05 KM za period od 1.8.2014. godine do 31.12.2014. godine).

Obavezana je tužiteljica da tuženoj na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 1.200,00 KM u roku od 15 dana od prijema presude, dok je u preostalom dijelu preko dosuđenog iznosa zahtjev odbijen.

Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 89 1 Rs 033269 20 Rev od 20.8.2020. godine odbijena je revizija tužiteljice.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je odlukom broj AP- 4178/20 od 22.6.2022. godine, usvojio apelaciju tužiteljice, ukinuo revizionu odluku i naložio donošenje nove u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja odluke Ustavnog suda (dostavljena 18.7.2022. godine).

Tužiteljica revizijom pobija drugostepenu odluku u dijelu u kom je tužba odbačena zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev usvoji ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje. Tužiteljica na ime naknade troškova sastava revizije potražuje iznos od 900,00 KM.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužiteljice da se obaveže tužena da u njeno ime i za njen račun, u iznosima i za periode navedene u izreci prvostepene presude, uplati doprinose na račun Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Republike Srpske, Filijale u I.S. - P.

Nesporno je da je tužiteljici, dr sci. med specijalisti oftamologu, na osnovu pismenog sporazuma zaključenog sa tuženom, prestao radni odnos sa 31.12.2014. godine. Sporazumom je tužena preuzela obavezu da isplati „plate za novembar i decembar tekuće godine, kao i obaveze po osnovu prevoza“ (član 3.). Obaveze po osnovu uplate poreza i doprinosa iz prethodnih godina zaključno sa danom prestanka ugovora o radu, tužena će uplatiti „prema prilivu finansijskih sredstava i uplate istih za sve zaposlene radnike“ (član 4.).

Nesporno je, a to potvrđuje i nalaz vještaka ekonomske struke B.K. od 20.1.2016. godine, na koji nalaz stranke nisu imale primjedbi, da je tužena za tužiteljicu uplatila doprinose iz penzijsko-invalidskog osiguranja za mjesec novembar i decembar 2014. godine u iznosu od 1.319,90 KM, dok nije izvršila uplatu doprinosa za 2011. godinu, 2012. godinu, 2013. godinu i 10 mjeseci 2014. godine u ukupnom iznosu od 33.448,50 KM.

Ministarstvo Republike Srpske je rješenjem broj: ... od 10.11.2015. godine, odgodilo tuženoj obavezu plaćanja poreskog duga po osnovu javnih prihoda iz utuženog perioda do 10.10.2021. godine.

Tužba kojom je pokrenut ovaj postupak podnesena je 12.8.2015. godine.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem: ZPP), prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev tužiteljice.

Stav je prvostepenog suda da na sporni odnos nije primjenljiv Zakon o radu („Službeni glasnik RS“, broj: 55/07 - u daljem: ZR), konkretno odredba člana 118. stav 2. ZR, već Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službeni glasnik RS“, broj: 134/11, 82/13 i 103/15- u daljem: ZPIO) cijeneći da se „prava iz osiguranja ostvaruju u posebnom postupku gdje se primjenjuju pravila upravnog postupka“.

Shodno tom stavu, prvostepeni sud je odbio prigovor zastarjelosti potraživanja i neblagovremenosti tužbe, cijeneći da Zakon o opštem upravnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 13/02, 87/07, 50/10 i 66/18 – u daljem: ZOUP) „ne propisuju rokove zastarjelosti, niti rokove u kojim se mora podnijeti tužba za naplatu dužnog potraživanja“, te da iz odredbe člana 72. stav 5. Zakona o poreskom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 102/11, 108/11, 67/13 i 31/14) proizilazi da „ne mogu zastarjeti prava pojedinca“.

Sud zaključuje da bi prihvatanjem prigovora zastarjelosti potraživanja, došlo do „pravne nesigurnosti čime bi uposlenici bili dovedeni u neravnotežan položaj za ostvarivanje svojih prava u pogledu prava iz PIO“.

Kada je u pitanju rješenje Ministarstva Republike Srpske o odgodi plaćanja poreskog duga tužene, stav je suda da se to tiče samo „odnosa tužene i Vlade RS – Ministarstva“.

Odlučujući o žalbi tužene, drugostepeni sud cijeni da je na sporni odnos primjenljiva odredba člana 118. stav 2. ZR jer obaveza uplate doprinosa nadležnom Fondu PIO proističe iz radnog odnosa, pa je u pitanju radni spor. Polazeći od odredbe člana 91. stav 3. ZR po kojoj radnik prima platu mjesečno uz uplatu zakonskih doprinosa, cijeni da je tužba koja je podnijeta 12.8.2015. godina neblagovremena za potraživanja koja su dospjela do 31.7.2014. godine. Shodno tome, djelimično je usvojio žalbu tužene, ukinuo prvostepenu presudu i tužbu odbacio u dijelu potraživanja za period od 1.1.2011. godine do 31.7.2014. godine, dok je u preostalom dijelu žalbu odbio i prvostepenu presudu potvrdio.

Drugostepena odluka je donesena uz pogrešnu primjenu materijalnog prava iz kog razloga se revizija tužiteljice ukazuje osnovanom.

U tački 39. odluke broj AP-4178/20 od 22.6.2022. godine (u daljem tekstu: Odluka), Ustavni sud prvenstveno ukazuje na različitu praksu redovnih sudova (Vrhovnog suda RS s jedne strane i Vrhovnog suda Federacije BiH i Suda Bosne i Hercegovine s druge strane) u tumačenju „sadržajno identičnih odredbi materijalnog prava“ prilikom odlučivanja o zahtjevima za uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Iz obrazloženja datog u tački 40. Odluke slijedi da Ustavni sud nalazi da, u konkretnom slučaju, u presudama po žalbi i reviziji sudovi „nisu obrazložili na osnovu čega su utvrdili tu

odlučnu činjenicu (trenutak saznanja da doprinosi nisu uplaćeni) odnosno trenutak od koga se računa rok za neblagovremenost tužbe u konkretnom slučaju“. Ovo stoga jer smatra da se prijem plate ne može poistovjetiti sa uplatom doprinosa koji se uplaćuju nadležnom Fondu PIO.

Pored toga, u obrazloženju Odluke se iznosi stav da odredbe ZR ne propisuju obavezu zaposlenika da vrši provjere da li je poslodavac ispunio zakonsku obavezu uplate doprinosa obračunatih na plate, da zaposlenik „ima veliki interes“ za uplatu doprinosa radi ostvarenja budućih prava, ali da „ništa manji interes“ ima Fond PIO i Poreska uprava jer se radi o javnim prihodima, temeljem čega nalazi da ocjena blagovremenosti tužbe sa stanovišta isključive primjene odredbe člana 118. ZR, „bez uzimanja u obzir da je uplata doprinosa... specifično pravo ali i obaveza u odnosu između poslodavca i zaposlenika (kao i javne vlasti), ostavlja utisak proizvoljnosti u konkretnom slučaju (tačka 41)“.

Ustavni sud posebno ukazuje da je pitanje aktivne legitimacije zaposlenika u ovoj vrsti sporova razmatrao u odluci broj AP-311/04 od 22.4.2005. godine, te shodno stavu da zaposlenik jeste aktivno legitimisan smatra da se to pravo mora dovesti u vezu sa članom 72. stav 5. Zakona o poreskom postupku, jer da ako zaposlenik ne podnese tužbu u roku iz člana 118. ZR u „potpunosti bi bio zavisao od volje i inicijative Poreske Uprave da pokrene odgovarajući postupak naplate doprinosa“, iako je članom 4. stav 2. ZPIO propisano da ta prava ne zastarjevaju.

Zaključak je Ustavnog suda u Odluci da je propisivanjem nezastarjevanja prava na naplatu potraživanja od strane Poreske uprave, s jedne strane, i, sa druge strane, tumačenje sudova da se odredba člana 118. ZR primjenjuje i na ova potraživanja od strane radnika, javna vlast „svoj interes stavila ispred interesa radnika čiji je rad osnova za ostvarivanje prava na doprinos“, što „u datim okolnostima nema razumno i logično opravdanje“ (tačka 42.).

Između stranaka je nesporna činjenica da tužena nije, na ime tužiteljice i u korist Fonda, uplatila zakonom određene doprinose penzijskog i invalidskog osiguranja za 2011. godinu, 2012. godinu, 2013. godinu i 10 mjeseci 2014. godine, kao ni činjenica da iznos ukupno neuplaćenih doprinosa iznosi 33.448,50 KM. Pravosnažnom presudom je samo djelimično udovoljeno zahtjevu tužiteljice za period od 1.8.2014. godine do 31.12.2014. godine u iznosu od 2.000,05 KM.

Tužena nije isticala prigovor zastarjelosti potraživanja pa se prvostepeni sud tim prigovorom, po službenoj dužnosti, nije ni mogao baviti (član 360. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj: 17/93 do 74/04 -u daljem: ZOO).

Tužena se pozvala na neblagovremenost tužbe, što je drugostepeni sud prihvatio kada je u pitanju potraživanje za period od 1.1.2011. godine do 31.7.2014. godine, iznoseći stav da je „svakim izostankom uplate spornih doprinosa uz platu, tužiteljica imala saznanje da su joj povrijeđena prava iz radnog odnosa“. Svoj stav sud je zasnovao na odredbi člana 118. ZR.

Članom 1. Zakona o doprinosima („Službeni glasnik RS“, broj 116/12 i 103/15), koji je bio na snazi u periodu obuhvaćenom tužbom tužiteljice, propisano je da se njime uređuje sistem obaveznih doprinosa za finansiranje, između ostalog, penzijskog i invalidskog osiguranja, članom 3. je propisano da ta sredstva predstavljaju prihod odgovarajućih fondova (u konkretnom Fondu PIO), članom 4. se određuje obveznik doprinosa (u konkretnom je to tužena kao poslodavac),

članom 8. stopa doprinosa, te članom 12. stav 2. da nadzor nad obračunavanjem i plaćanjem doprinosa vrši Poreska uprava Republike Srpske u skladu sa odredbama ovog zakona i propisa kojima se uređuje poreski postupak.

Pravilno je tumačenje drugostepenog suda da radnik momentom kada se treba izvršiti isplata plate ima saznanje da li je do isplate došlo ili ne, što je logično kod činjenice da se isplata vrši na odgovarajući račun radnika pa on može uvijek provjeriti da li je isplata izvršena ili ne.

Međutim, doprinosi koje poslodavac obračunava i u ime radnika uplaćuje, predstavljaju prihod odgovarajućeg Fonda, a ne radnika. Radnik ne može bez ulaganja dodatnih napora i mogućih troškova provjeriti da li je izvršena njihova uplata, jer se u vezi sa tim mora obratiti nadležnom Fondu, popuniti odgovarajući formular, platiti taksu. Pored toga, radnik nema zakonsku obavezu provjere uplate doprinosa jer je zakonom ustanovljena obaveza poslodavca da isplatu plata ne može vršiti bez da je istovremeno obračunao i uplatio zakonom propisane doprinose.

Dake, radnik nema i ne može imati saznanje u momentu isplate plate da li je izvršena i uplata doprinosa, on to ne bi trebao ni da provjerava, odnosno kod imperativnih zakonskih propisa Zakona o doprinosima logično treba da pretpostavi da je poslodavac svoju obavezu izvršio. Isplatom plate bez isplate doprinosa poslodavac čini prekršaj za koji je predviđena novčana kazna.

Stoga nije prihvatljiv gore navedeni stav drugostepenog suda da radnik momentom isplate plate ima saznanje i o (ne)isplati doprinosa.

Interes je Fonda PIO da se doprinosi uredno uplaćuju jer su to njegovi izvorni prihodi, ali je interes i Poreske uprave (kao državnog organa) da poduzima pravovremeno zakonom propisane mjere i postupke prema poslodavcima koji tu obavezu krše, jer su u pitanju javni prihodi. Upravo iz tog razloga je članom 4. stav 2. ZPIO propisano da prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne zastarjevaju, odnosno članom 72. stav 5. Zakona o poreskom postupku da izuzetno od rokova zastarjelosti propisanih tim zakonom, pravo Poreske uprave na utvrđivanje i naplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje ne zastarjeva.

Time je zaštićen interes javne vlasti.

Spornim se ukazuje, kada se ima u vidu stav o blagovremenosti tužbe po članu 118. ZR, na koji način treba biti zaštićen interes radnika čiji je rad osnov za ostvarivanje prava na doprinose. Bez radnika koji radom ostvaruje pravo na platu ni javna vlast ne može ostvariti pravo na doprinose, pa je nužno da se i interes radnika zaštiti na identičan način kao i interesi javne vlasti.

Imajući u vidu Odluku Ustavnog suda i pravna shvatanja koja su u njoj iznesena, ovaj sud nalazi da prava na uplatu doprinosa jesu prava vezana za radni odnos, ali imajući u vidu specifičnosti vezane za doprinose (o kojima je već bilo riječi) vezati pravo radnika da podnese tužbu radi uplate doprinosa samo za odredbu člana 118. ZR ali ne i odredbe ZPIO, Zakona o doprinosima i Zakona o poreskom postupku (o kojima je takođe bilo riječi), predstavlja za njega neprimjeren teret kojim se stavlja u neravnopravan položaj sa javnom vlašću iako imaju identičan interes, a to je da poslodavac izvrši uplatu doprinosa kao svoju obligatornu zakonsku obavezu.

Posmatrati stvar drugačije imalo bi za posljedicu da u slučaju da nadležni organi ne vrše blagovremenu kontrolu uplate doprinosa i ne pokreću postupke radi njihove naplate, da radnik biva lišen svake mogućnosti da ostvari svoja specifična prava iz radnog odnosa, što bi u konačnosti imalo direktne konsekvence na njegova prava iz penzijsko invalidskog osiguranja.

Zato ovaj sud nalazi da izjednačavanjem prava radnika sa pravom javne vlasti (jer im je i interes isti) vezano za zahtjev da se (na)uplate doprinosi, pravilna primjena materijalnog prava nalaže da nema mjesta primjeni odredbe člana 118. ZR, pa je tužba tužiteljice blagovremena. Kao što je već naglašeno u obrazloženju, pravo na naplatu doprinosa ne zastarjeva (takav prigovor nije uostalom ni istaknut), pa je tužbeni zahtjev tužiteljice u cijelosti osnovan.

Na osnovanost tužbenog zahtjeva tužiteljice nema uticaja odluka Vlade Republike Srpske kojom je odložena obaveza tužene da uplati doprinose kao javne prihode do 10.10.2021. godine, jer je to odnos tužene prema trećem licu, a ne njen odnos prema tužiteljici kao bivšem zaposleniku.

Tužiteljica je u cijelosti uspjela sa revizijom pa joj pripada pravo na naknadu troškova na ime njenog sastava, a koji troškovi u iznosu od 900,00 KM su obračunati u skladu sa članom 2. tarifni broj 2. (prema vrijednosti spora u rasponu od 20.001,00 KM do 50.000,00 KM) i članom 14. stav 2. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik RS“, broj 68/05).

Temeljem odredbe člana 250. stav 1. i člana 397. stav 2. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednica vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić